

Evropské právo pro ekonomy

MFTAP ESF MU

doc. JUDr. Filip Křepelka, Ph.D.

Masarykova univerzita v Brně –
Právnická fakulta

krepelka@law.muni.cz

Literatura

Krátká učebnice (pro bakalářské studijní programy):

Křepelka F., Skřivánková K. Bacho D., Právo Evropské unie (multimediální učební text – příklady, otázky), 3. vydání, 2010, Masarykova univerzita

***Křepelka F. a kol.*, Právo Evropské unie, 4. vydání, 2013 – dostupné elektronickou cestou všem studentům zdarma po změně publikační politiky.**

Větší učebnice pro studenty práv: Tomášek, Týč a kol. Právo Evropské unie, 2017, 2. vydání, Linde.

Řada publikací na jednotlivá témata. Právo EU vstupuje do řady vnitrostátních právních odvětví, pozornost mu lze pozorovat též v odborné literatuře jim věnované.

Dokumentace

Klíčové jsou Smlouva o Evropské unii a Smlouva o fungování Evropské unie

Dokumenty: Evropské právo – základní dokumenty, knihovnička ÚZ Sagit, č. 1025 (po vstupu Chorvatska)

Na Eur-Lex: konsolidované znění SEU a SFEU v roce 2016 (C 202).

První část kursu

- STÁT, PRÁVO,
- MEZINÁRODNÍ SPOLEČENSTVÍ
- HISTORIE ES A EU
- ORGÁNY
- PROCEDUREY
- PRÁVO EU
- POVAHA EU
- SROVNÁNÍ A ZAŘAZENÍ

Význam práva EU

- EU není stále federativním státem
- Většinou se v praxi uplatňuje právo je právem členských států, v našem případě právo české.
- Právo EU a také v určité míře běžné mezinárodní právo nicméně právo ČR nepřehlédnutelně ovlivňují.
- V některých případech se uplatňují přímo.

Stát a vnitrostátní právo

Spravuje jednotlivce podřízené moci státu

- ve světě existuje asi 200 států
- Tolik je tedy právních řádů (zjednodušeně, s ohledem na možné složitější poměry)
- základní pramen práva: předpis
(typicky zákon, ale též další).

Vymáhá stát - určitá organizace obyvatel
(lidé – území)

Mezinárodní právo

Spravuje vztahy mezi státy

Státy pro svoji spolupráci zakládají mezinárodní státní (vládní) organizace, na jejichž půdě se rozvíjí mezinárodní právo

Základní pramen: mezinárodní smlouva,

Obyčej – nepsaná pravidla chování prosazovaná srovnatelně

Vymáhají státy tlakem na jiné státy.

Úvahy o EU a jejím právu

Co je vlastně Evropská unie?

Struktura nacházející se při hodnocení mezi běžnými mezinárodními organizacemi a spolkovým státem (federací).

Jaké je její právo?

Nutně směs mezinárodního a vnitrostátního práva.

Globální mezinárodní organizace

Mezinárodní organizace a struktury: zřizují státy pro vzájemnou spolupráci.

Státy jsou členy desítek mezinárodních organizací.

Členské státy ES/EU zůstávají členy řady jiných celosvětových mezinárodních organizací.

OSN a odborné organizace

- Organizace spojených národů (OSN): pro mír a bezpečnost.
- Orgány OSN:
 - - Valné shromáždění
 - - Rada bezpečnosti se stálými s právem veta a nestálými členy vydávajícími závazné rezoluce.
 - Mezinárodní soudní dvůr – řešící spory mezi státy v případě jejich ochoty to takto řešit.
- Odborné organizace OSN

Další celosvětové mezinárodní organizace

- Světová obchodní organizace (WTO) pro globální hospodářskou integraci (164 států včetně všech 27 států EU a EU jako celku se zvláštním postavením)
- Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj (OECD) – sdružuje vyspělé státy většiny světadílů.
- Řada dalších globálních mezinárodních organizací pro odvětvovou spolupráci

OBSE

Organizace pro bezpečnost a spolupráci v Evropě:

56 členských států, regionální organizace pro ochranu míru a bezpečnosti

Všechny členské státy EU jsou členy OBSE, členství se mlčky předpokládá.

NATO

NATO (Organizace Severoatlantické smlouvy): 28 členských států, vojenský pakt pro společnou obranu v případě napadení

Většina členských států EU jsou členy.

Není to ale zjevně předpoklad členství v EU.

Pohled na NATO v EU není jednotný, což znemožňuje jednotný přístup.

Rada Evropy

47 členských států

Založená v roce 1949 pro administrativní, kulturní, sociální spolupráci a pro ochranu základních práv.

Při RE působí Evropský soud pro lidská práva prosazující (evropskou) Úmluvu o ochraně lidských práv a základních svobod včetně dodatkových protokolů.

Členství v RE je nepsaným předpokladem členství v EU.

Na druhé straně je v RE řada dalších států bez perspektivy členství v EU.

Mezi RE a EU je řada vazeb.

Organizace bývají běžně zaměňovány.

Vývoj EU: jednotlivá Evropská společenství

- Evropské společenství uhlí a oceli (1951-2001): první integrace pro tehdy důležitá hospodářská odvětví.
- Evropské společenství pro atomovou energii (od roku 1957): pro integraci tehdy perspektivního odvětví.
- **Evropské hospodářské společenství** (též od roku 1957): pro integraci ostatních odvětví.
- EHS splynulo s EU, ESAE existuje odděleně dodnes.
- Byly to mezinárodní organizace s nadnárodními rysy. Mají stejný okruh členských států, členství bylo vázané.

Evropská unie

Vytvořena jako doplňková struktura k existujícím
Evropským společenství teprve v roce 1992.

Nenahradila 2 (tenkrát 3) ES, jen je doplnila.

1. pilíř: Evropská společenství (tj. především
hospodářská integrace)
2. pilíř: společná zahraniční a bezpečnostní politika
3. pilíř: spolupráce justiční a vnitřní

Až „Smlouva o Ústavě pro Evropu“ předpokládala splynutí
EU a ES do nové EU.

Totéž zavedla na sklonku roku 2009 Lisabonská smlouva.

Nyní zjednodušeně: EU = ES.

Členská základna I.

Zakládající členské státy 3 ES: Francie, Belgie, Lucembursko, Nizozemsko (nikoli Benelux), Německo (západní – SRN) a Itálie

Rozšíření v 70. letech: Velká Británie, Irsko, Dánsko (Norsko vyjednalo, ale nevstoupilo)

Rozšíření v 80. letech: Řecko, krátce poté Španělsko a Portugalsko.

Rozšíření (již EU+ES): Rakousko, Švédsko, Finsko (Norsko podruhé ne).

Vyspělé západoevropské státy mimo ES a EU: Švýcarsko, Norsko, Island, miniaturní západoevropské státy – zvláštní napojení.

Členská základna II.

- Rozšíření 2004: Estonsko, Lotyšsko, Litva, Polsko, **Česko**, Slovensko, Maďarsko, Slovinsko, Kypr a Malta.
- Rozšíření 2007: Rumunsko a Bulharsko
- Rozšíření 2013: Chorvatsko
- Nyní tedy **28 členských států**.

- *Ochota rozšiřovat zmizela. Dluhová a měnová krize, eurozóny běženecká krize, krize „demokracie a právního státu“ a Brexit znamená ohrožení EU jako celku.*

Možnosti a meze rozšiřování EU

Způsobilost členství: evropský demo

Island (chce? Nechce!),

Kandidáti: Makedonie, Albánie, BiH, Srbsko.

Turecko (dlouho ho nechtěli, všichni tuší, že to nejde, chce ještě?, nechce!)

Zájemci: řada států jihovýchodní a východní Evropy (Ukrajina), perspektiva členství je vzdálená, ba přímo mizí.

Evropské či blízké státy bez zájmu: Rusko, Izrael.

Vystoupení z EU

- Právo ES, resp. ES/EU nepředpokládalo vystoupení členského státu - to bylo patrně možné dohodou.
- Lisabonská smlouva zavedla možnost (čl. 50 SEU) – oznámení zakládá dvouletou výpovědní dobu.
- BREXIT – Ve Velké Británii proběhlo referendum (23.6.2016), kterým většina hlasujících rozhodla pro vystoupení (leave). GB oznámila odchod 29. 3. 2017!
- Zahájilo se vyjednávání o vystoupení. Několikrát nebyl patrný postup, dokládalo to rozpor. Rozhodly volby, ne 2017, ale 2019!
- Velká Británie vystoupila 31. 1. 2020!!!
- Sjednaná výstupová smlouva, přechodné období 2020!

Obecné nároky na členský stát

- Členský stát má dodržovat a uplatňovat – široce chápané – právo EU.
- Není možné vyloučení členského státu!
- V případě vážného porušování zásad demokracie a právního státu možnost omezení hlasovacích práv a předběžné jednání (nyní probíhá s Polskem kvůli reformě ústavního soudnictví).

Dílčí hospodářská integrace dalších států

- Evropský hospodářský prostor: společný trh s výjimkou některých citlivých politik – zahrnuje vedle 28 členů EU (nyní) též Norsko, Island a Lichtenštejnsko.
- Švýcarsko: dvoustranné vztahy na základě série odvětvových integračních smluv.
- Obdobné řešení patrně též Velká Británie po brexitu!!!! Britský model!
- Přidružení států jihovýchodní Evropy a Turecka: zóna volného obchodu a závazek k přibližování práva přidruženého státu právu EU.

Povaha Evropské unie a dřívějších Evropských společenství

- Evropská společenství měla právní subjektivitu v mezinárodním právu, Evropská unie nikoli.
- Teprve po Lisabonské smlouvě „zdělila“ Evropská unie mezinárodní právní subjektivitu.
- To ale není tak podstatné.
- Evropská unie jako celek (bez ohledu na formálně právní status) byla a je podstatně dále než běžné mezinárodní organizace
- Stále ovšem stále nedosahuje kvalit státu.

Evropská unie ve srovnání s mezinárodní organizací

- EU je více než běžné mezinárodní organizace a mezinárodní struktury vytvořené státy.
- Přímé uplatňování práva EU (dosud ES, tj. prvního pilíře EU) v právním prostředí členských států a prostřednictvím jejich úřadů a soudů.
- V EU existuje autonomní legislativa
- Rozhodování o legislativě možné proti vůli menšiny členských států
- Existují na členských státech emancipované orgány: Evropská komise, Soudní dvůr, Evropský parlament.

Evropská unie a federace

- Ve světě existuje okolo 20 federací (USA, Německo, Švýcarsko, Indie, Rusko, Malajsie, Nigérie, Brazílie, Kanada, Austrálie atd.).
- Federace mají dvojí státní moc a dvojí právo.
- Co EU oproti federacím nemá: kompetence k obraně, jednotná zahraniční politika, dominantní rozpočet, rozsáhlé sociální angažmá, jednotná měna (ve všech členských státech)
- **Chybí státní moc.** EU je závislá na členských státech při prosazování svého práva. Nemá ozbrojené síly.

Prameny práva EU (dříve ES/EU)

- Vykazují rysy mezinárodního a vnitrostátního práva (smíšený ráz), nejsou tedy „třetím právním řádem“ v pravém slova smyslu.
- Rozlišování: primární (prvotní) právo a sekundární (druhotné, odvozené) právo
- Primární právo: zřizovací smlouvy
- Sekundární právo: nařízení, směrnice, rozhodnutí, donedávna tzv. akty 2. a 3. pilíře.
- Dalším pramenem práva jsou vnější mezinárodní smlouvy EU, resp. dříve ES.

Primární právo

- Původně: Smlouva o založení Evropského společenství (Římská smlouva, 1957) a Smlouva o Evropské unii (též Maastrichtská smlouva, 1992)
 - Řada novelizačních smluv (z posledních Amsterdam, Nice)
 - mezi nimi zvláštní postavení mají přístupové smlouvy (dosud 7), neboť smluvními stranami jsou též kandidátské státy
- Smlouva o Ústavě pro Evropu (2004) měla nahradit SES a SEU, ztroskotala ale při ratifikacích.
- Následně sjednána (2007) Lisabonská smlouva, předpokládající zásadní proměnu SEU a SES.
- Po dokončení ratifikace Lisabonské smlouvy existuje
- Smlouva o Evropské unii**
a Smlouva o fungování Evropské unie.

Vytváření primárního práva

Jedná se o klasické mezinárodní smlouvy.

- (1) příprava textu diplomaty a vysokými úředníky
- (2) sjednání zástupci států na mezivládní konferenci (slavnostní podpis textu)
- (3) ratifikace, tj. potvrzování závaznosti podle ústavních pravidel, zpravidla předpokládá souhlas parlamentů, občas referenda, nakonec potvrzení hlavami států.

Teprve po předpokládaných ratifikacích vstoupí v platnost. V případě primárního práva EU všech smluvních stran – tj. členských států.

Působení práva EU (dříve ES)

- Soudní dvůr založil **přímý účinek** práva E(H)S v prostředí členských států (rozsudek van Gend en Loos)
- Přednost: v případě nesouladu vnitrostátního práva má **přednost** (rozsudek Costa v. ENEL).
- Přednost je absolutní, též před ústavami členských států (rozsudek Internationale Handelsgesellschaft). To ovšem zdrojem napětí se státy a zvláště pak jejich nejvyššími a ústavními soudy.
- Přímý účinek a přednost mají přímo použitelná pravidla SEU+SFEU (dosud SES), dále nařízení a ve výjimečných případech směrnice.

Základní práva v EU

- Pro prosazování evropských základních práv Rada Evropy (Úmluva o ochr. LP) a při ní zřízený Evropský soud pro lidská práva.
- Postupné uvědomění si potřeby zohledňování základních práv při uplatňování práva ES, resp. EU vůči jednotlivcům.
- Nyní všudypřítomná rétorika lidských práv.
- Doplnkem Lisabonské smlouvy je Listina (též Charta) základních práv EU jako její vlastní kodex základních práv.

Sekundární právo

- Už jsou předpisy (akty) orgánů EU.
- Nařízení: uplatňují se přímo v právním prostředí členských států vedle, popř. s podporou vnitrostátního práva.
- Směrnice: jejich standard mají členské státy povinnost přenést do vnitrostátního práva ve stanovené lhůtě (transpozice) a toto právo následně uplatňovat (implementace)
- Rozhodnutí: závazné pro adresáty.

Nařízení a jejich povaha

- Uplatňují přímo úřady či soudy členských států vůči jednotlivcům.
- Nařízení musejí být uplatňována členskými státy, selhávání představuje porušování práva EU.
- Mnohdy nařízení vyžadují doprovodnou legislativu členských států (procesní, sankční a instituční pravidla)

Záběr záležitostí upravovaných nařízenými

- Pokrývají především zemědělskou a regionální politiku, koordinaci sociálního zabezpečení, spolupráci civilní justice, jednotnou měnu, cla.
- Kdy se užívají nařízení:
 - - má být jednotná úprava
 - - aby tato úprava jako jednotná byla vidět

Směrnice a jejich dopad

- Členské státy mají ve stanovené lhůtě založit jimi stanovené standardy, popř. je upřesnit a doprovodit.
- Někdy členské státy selhávají při provedení (neschopnost, nevěle).
- Při selhání možnost jednotlivce dovolávat se směrnice proti státu (rozsudek Ratti), nikoli však proti jiným jednotlivcům (rozsudek Faccini-Dori) nebo státem, který sám selhal (rozsudek Kolpinghuis)
- Žádoucí je užití jako nástroje výkladu práva členského státu (rozsudek Marleasing)

Využití směrnic

- Směrnice se týkají: daně, pracovní právo, spotřebitelské právo, korporační právo, ochrana životního prostředí, odvětvové standardy apod.
- Proč směrnice?
- Ohled na existující vnitrostátní úpravu.
- Větší prostor pro volbu řešení státem
- Problém s přenosem a opakováním.

Prosazování práva EU

- Přímý výkon orgány EU je vzácný
- EU nemá nástroje pro prosazení donucením (tj. armádu, policii), nemá ani síť úřadů a soudů pro každodenní prosazování práva.
- Předpokládá se přímé a přednostní uplatňování úřady a zejména – nezávislémi - soudy členských států (ponechaná působnost).
- Nástroje donucování: v krajním případě pokuta, ovšem nemožnost vojenského a policejního zásahu proti členskému státu

Orgány EU

- Společné orgány pro všechny agendy EU.
- Instituce připomínají orgány jak běžných mezinárodních organizací, tak orgány států.
- To potvrzuje smíšený ráz EU (dříve ES).
- Hlavní instituce: Evropský parlament, Rada, Evropská rada, Komise, jednotlivé agentury, Soudní dvůr + podřazené soudy, Účetní dvůr,
- Zvláštní subjekt Evropská centrální banka.
- Vedle toho existuje celá řada vedlejších institucí a struktur (agentury EU).

Evr. parlament – složení, volby

- Přímou volen občany EU ve členských státech naráz jednou za pět let, poslední volby 2014
- Nyní 751 poslanců, bylo sníženo.
- Po brexitu 705 (odpadlo 73, doplněno 27)
- Národní delegace podle lidnatosti členských států.
- Volí se v systému poměrného zastoupení.
- Evropské volby jsou politicky „neevropské“.
- Přes veškerou podporu jsou skupiny (frakce) a evropské politické strany jen volné svazky národních politických stran.

Evropský parlament – role

- Evropský parlament spolurozhoduje o většině legislativy (nařízení, směrnice, rozhodnutí) či je aspoň konzultován.
- Rozhoduje o Evropské komisi (vyslovení důvěry, popř. nedůvěry)
- Má klíčové slovo při rozhodování o rozpočtu.
- Lisabonská smlouva posílila jeho kompetence.
- Co demokratický deficit a omezená legitimita?

Rada EU

- Sestává se ze zástupců vlád členských států na ministerské úrovni (tj. virilní členství)
- COREPER: výbor stálých zástupců na diplomatické úrovni.
- Předsednictví: střídají se členské státy po pololetích.
- Rozhodování: jednomyslně, nebo kvalifikovanou většinou na základě váženého hlasování
- Zůstává doposud mocnějším legislativním orgánem než Evropský parlament.

Evropská rada

- Nezaměňovat prosím s Radou Evropy!
- Sestává se ze šéfů vlád členských států EU, předsedy Komise a nově vlastního předsedy.
- Schází se nejméně dvakrát ročně jako „summit“ ve členském státě, který předsedá Radě, nebo v Bruselu.
- Rozhoduje o nejdůležitějších politických otázkách EU, právní kompetence jsou malé.

Evropská komise

- Předseda + místopředsedové + členové
- Z každého členského státu pochází jeden, nyní tedy 27.
- Původně se do budoucna předpokládala redukce.

Ustavení: Rada určí předsedu, nominace členů státy, vyslovení důvěry Evropským parlamentem

Funkční období svázané s Evropským parlamentem

Možnost vyslovení nedůvěry.

Působení a ráz Komise

Komise jako „vláda“ EU (resorty, omezená exekutiva, iniciativa, kontrola členských států)

Generální ředitelství jsou jednotlivé resorty.

Komise jako „nevláda“: neopírá se o obvyklou většinu, nemá opozici, nemá jednotné složení, nespravuje síť úřadů pro každodenní výkon práva vůči jednotlivcům.

Soudní dvůr a další justice EU

- 27 soudců po jednom z každého členského státu (aby byla zkušenost s právem každého členského státu).
- Individuální, politicky a právně méně významnou agendu převzal Tribunál (dosud Soud prvního stupně) a nyní začínají pracovat též speciální soudy: 54 soudců.
- Chybí stále rozvinutá soustava soudů.
- Nalézá a prosazuje právo EU v jednotlivých typech řízení: (1) řízení o předběžné otázce, (2) řízení o porušení smlouvy, (3+4) řízení o neplatnosti a nečinnosti, další druhy řízení

Výkon práva EU členskými státy

- Drtivou většinu výkonu práva EU zabezpečují členské státy, nepřehlédnutelná část je zprostředkovaná jejich právem.
- Takto právo EU uplatňují zákonodárny sbory (směrnice), úřady a zejména nezávislé soudy (nezávislost justice a vůbec právní stát - podmínka členství).
- Komise toliko sleduje prosazování práva EU členskými státy a v případě zjištění jedná, vyšetřuje, žaluje a žádá pokuty.

Legislativní procedury

- Komise: navrhuje legislativu
- Evropský parlament a Rada: různou měrou rozhodovaly o navržené legislativě v prvním pilíři, Rada sama ve druhém a třetím.
- Tzv. řádný legislativní postup: Evropský parlament může vetovat návrh.
- Slabší postavení Evropského parlamentu či vyloučení ve prospěch Rady v tzv. zvláštních legislativních postupech.
- Lisabonská smlouva učinila spolurozhodování Evropského parlamentu standardním s výjimkou rozhodnutí ve věcech zahraniční politiky.

Justiční procedury – řízení o předběžné otázce.

- Na dotaz soudu členského státu uplatňujícího právo EU Soudní dvůr toto právo vykládá.
- Odpověď se má uplatňovat všeobecně
- Tázat se mají soudy, jestliže je odstranění výkladového dilematu klíčové pro rozhodnutí věci samotné.
- Kterýkoli soud se může dotázat. Široké pojetí „soudu“. Rozhodčí soud či úřad se však ptát nemůže.
- Soudy poslední instance mají povinnost se dotázat.
- Netázat se, je-li ustanovení jasné (*acte clair*) nebo objasněné dosavadní judikaturou (*acte éclairé*) (rozsudek CILFIT).

Justiční procedury - řízení o porušení smlouvy

- Komise jedná s členským státem
- Komise jej veřejně vyšetřuje
- Komise následně žaluje členský stát za nedodržování práva EU.
- Při nerespektování odsuzujícího rozsudku může žádat Soudní dvůr o uložení pokuty.
- Slouží nejen prosazování transpozice směrnic, ale také implementace práva EU všeho druhu.
- Může iniciovat rovněž jiný členský stát, děje se tak ale vzácně. Komise má působit jako „hlídací pes“. Členské státy si nebudou horšit vztahy.

Justiční procedury - řízení o neplatnosti a nečinnosti

Správní a ústavní soudnictví podle povahy napadeného aktu či selhání.

- Řízení o neplatnosti a nečinnosti před Soudním dvorem (žalobci státy) či Soudem prvního stupně (žalobci ostatní subjekty, včetně územní samosprávy, pokud to stát připustí).
- Může končit prohlášením neplatnosti normativního či individuálního aktu pro rozpor s primárním, resp. sekundárním právem.

Význam judikatury

- Judikatura Soudního dvora má velkou autoritu, mnohými je přijímána jako precedent.
- Odlišné vnímání v členských státech kvůli jejich právním tradicím.
- Aktivismus Soudního dvora výrazně dotvořil právo EU, resp. dříve ES (zásada přímého účinku, zásada – všeobecné – přednosti, široký výklad hospodářských svobod)
- Judikatura se běžně studuje při studiu práva EU v zahraničí v míře nesrovnatelné se studiem judikatury v české právní praxi.

Správní rozhodování v EU

- EU má jenom omezenou vlastní správu.
- Příklady: ochrana hospodářské soutěže – kartely, dominance, fúze, státní podpory.
- Centralizace některých licencí a registrací pro některá odvětví, nově patenty EU.
- Omezené a nekodifikované správní právo.

Formální a faktické zdroje práva

- Formální a faktické zdroje práva: dnes se rozešly nejen u práva EU.
- Úřední věstník EU: tištěná sbírka, vychází každý pracovní den ve všech jazykových verzích, části L (legislativa) a C (sdělení)
- Databáze EUR-Lex obsahuje dnes veškeré právo EU včetně judikatury, poskytuje konsolidovaná znění smluv, nařízení a směrnic.
- <http://eur-lex.europa.eu/cs/index.htm>
- Sbírka rozhodnutí SD a T (SPS),
- Databáze CURIA.

Mnohojazyčnost EU

- Nyní 24 autentických jazyků smluv a stejně tak úředních jazyků EU
- Překladačská služba představuje podstatnou část pracovníků všech institucí EU
- Hlavní evropské jazyky se spontánně používají jako pracovní jazyky orgánů: angličtina, francouzština, němčina.
- Angličtina si díky světové pozici udrží postavení též po brexitu!!!
- Zachycení práva mnoha jazyky je problematické z objektivních i subjektivních důvodů:
 - žádný překlad není dokonalý
 - vyskytují se překladová pochybení a chyby

Smysl EU

(dříve EU a ES, resp. ES)

- Především hospodářská integrace členských států: jednotný trh založený na základních svobodách (osoby, zboží, služby, kapitál, platby), doprovodné politiky (zemědělská, regionální, ochrany životního prostředí, průmyslová, jednotná měna, ochrana hospodářské soutěže)
- Všeobecná hospodářská integrace si žádá ovšem rovněž určité angažmá též v oblasti sociálního zabezpečení, ochrany životního prostředí, prosazování bezpečnosti a veřejného pořádku nebo zajištění soukromých práv.

Kulturní odlišnosti příčinou mezí integrace

- Angažmá EU mimo integraci hospodářství zůstává nicméně politicky problematické.
- Proto chybí rozsáhlejší či hlubší angažmá např. v záležitostech soukromého práva, trestního práva.
- Chybí shoda pro integraci kvůli kulturním odlišnostem mezi evropskými národy. Odlišné pohledy na některé morální otázky.
- Odlišná funkčnost jednotlivých států.

Absence politické integrace

- Politická scéna je rozdělená mezi jednotlivé státy. Klíčový je vývoj na úrovni členských států.
- Klíčová politická rozhodnutí se činí ve členských státech (obrana, zahraniční politika, daně, sociální zabezpečení, otázky s morálním nábojem).
- Na úrovni EU chybí klasická státní politická scéna, evropská politika má stále více diplomatický ráz.
- Obyvatelstvo členských států má vlažné postoje k evropské integraci, ve většině států existují euroskeptické strany a vrstvy.

Ekonomicko-politické odlišnosti jako meze integrace

- Značné rozdíly v produktivitě jednotlivých členských států.
- Značné rozdíly v oblasti sociálního zabezpečení, sociálních služeb (zdravotnictví, školství)
- Značné rozdíly v daních, pouze část daní se harmonizuje.
- Chybí stále rozsáhlejší společná fiskální politika
- Dluhová a z toho měnová krize EU 2010-2013 ukazuje rozdíly!!!

Důvody nemožnosti federalizace

EU nemůže být – podle mého mínění - státem.

■ Chybí evropský politický národ.

Hlavní důvod: mnohojazyčnost, resp. absence obecného komunikačního jazyka

Také značné kulturní, hospodářské, politické a sociální rozdíly mezi národy a jejich státy.

Státnost je různě dlouhá, ale vždy předchází členství v EU.

Proto zvláštnosti a „uvíznutí“ mezi běžnými mezinárodními organizacemi a federacemi.

Je tento stav stabilní (dluhová a měnová krize)?

Druhá část kursu

- HOSPODÁŘSKÁ INTEGRACE
- ZÁKLADNÍ SVOBODY
- DOPROVODNÉ HOSPODÁŘSKÉ POLITIKY
- VNĚJŠÍ VZTAHY V HOSPODÁŘSTVÍ
- JEDNOTNÁ MĚNA
- ANGAŽMÁ MIMO HOSPODÁŘSTVÍ VYŽÁDANÁ HOSPODÁŘSKOU INTEGRACÍ

Jednotný vnitřní trh EU

Stupně hospodářské integrace států:

Předpoklad: hospodářská jednota státu

(0.5) snížení cel – např. kompromis WTO

(1) zóna volného obchodu zbožím

(2) celní unie

(3) společný trh (další liberalizace)

(4) jednotný vnitřní trh (doprovodná opatření)

(5) hospodářská a měnová unie

(6) hypoteticky: sociální unie

EU dosáhla 4. stupně, ve vztahu k většině členských států dokonce 5. stupně, který je však v krizi, 6. stupeň však zjevně není dosažitelný.

Základní svobody a doprovodné politiky

- Základní svobody (počítání je různé, zpravidla čtyři, ale také tři, pět, šest či více)
 - volný oběh zboží
 - volný pohyb osob (jednotlivci a právnické osoby)
 - volné poskytování služeb
 - volné investice kapitálu
 - volná úhrada plateb (jako nutný doprovod předchozích).

Doprovodné politiky: zemědělská, soutěžní, regionální (kohezní), jednotná měna apod.

Zákaz cel a dávek s obdobným účinkem

- SFEU (dříve SES) zcela zakazuje cla a jakékoli daně, poplatky a odvody zatěžující dovoz či vývoz zboží mezi členskými státy.
- (rozsudek van Gend en Loos pro přechodné období)
- Nejsou přípustné žádné výjimky.
- Vytváří základní předpoklad pro hospodářskou integraci členských států.

Zákaz daňové diskriminace

- Uplatňované vnitrostátní daně nesmějí skrytě diskriminovat zboží dovážené z jiného členského státu anebo preferovat zboží domácí.
- Příklad: zaměnitelné odlišné druhy zboží s odlišnou daňovou sazbou, např. alkoholické nápoje – Komise v. Francie – (Whisky a Koňak) nebo automobily

Zákaz kvót a srovnatelných omezení

- Zakazují se kvóty (množstevní omezení) dovozu a vývozu zboží mezi členskými státy.
- Zakazují se rovněž tzv. opatření s rovnocenným účinkem. Těmi se rozumí jakákoli administrativní opatření, která ztěžují nebo znemožňují dovoz či vývoz (rozsudky Dassonville, Cassis de Dijon)
- Na druhé straně se připouštějí výjimky: ochrana života a zdraví lidí, zvířat a rostlin, veřejný pořádek, národní bezpečnost, kulturní bohatství anebo práva duševního vlastnictví. Nesmí nicméně sloužit svévolné diskriminaci.

Harmonizace norem

- Za účelem omezení využívání výjimky kvůli ochraně života a zdraví lidí, zvířat a rostlin se harmonizovaly a unifikovaly standardy výroby většiny zboží.
- Nástrojem jsou zpravidla směrnice, standardy tedy stanoví přímo jen vnitrostátní právo členských států. Nyní se ale začínají užívat nařízení, které si žádají legislativní doprovod.
- Standardy jsou jak materiální, tak procedurální (kontroly, certifikáty).

Odstranění celních kontrol na společných hranicích

- Na společných hranicích se v roce 1992 (pro Česko vstupem) ukončily celní (resp. fiskální) kontroly mezistátně obchodovaného zboží.
- Vnitrostátní zbožové daně se vybírají na základě spolupráce finančních orgánů členských států a pravidelných hlášení dovozu a vývozu.
- Nadále se přípouštějí speciální kontroly (veterinární, fytosanitární, pořádkové a bezpečnostní), provádějí se však jen omezeně nebo příležitostně.

Harmonizace nepřímých daní

- Právo EU (série směrnic) předepisuje členským státům uplatňování daně z přidané hodnoty a spotřebních daní.
- DPH: unifikace konstrukce, stanovení příslušnosti pro výběr, harmonizace sazeb (minimální základní sazba, vymezený okruh zboží, které lze zdaňovat nižší sazbou).
- Spotřební daně: předepsána konstrukce a minimální sazby na alkoholické nápoje, tabákové výrobky a především uhlovodíková paliva a maziva.

Jednotná vnější obchodní politika

- EU má jednotnou celní a další vnější obchodní politiku – po Lisabonu výlučnou kompetenci.
- Existují jednotná pravidla vyměřování a výběru cel z dovozu ze třetích států.
- Existuje jednotný celní sazebník.
- Obchod mezi členskými státy WTO (včetně 28 členských států EU s jednotnou vnější obchodní politikou) je předmětem závazků ohledně cel a dalších opatření.
- Výběr cel zabezpečují členské státy.
- Výnos směřuje – po stržení režie – EU.

Realita obchodu zbožím

- Uvnitř EU je velká většina zbožových trhů integrována celoevropsky nebo – s ohledem na širší liberalizaci – celosvětově.
- Spotřebitelé se tak těší široké nabídce. Výrobci získávají širší možnosti odbytu, jsou ale také vystaveni mnohem tvrdší konkurenci než na uzavřených národních trzích.
- Trhy nevznikají jenom u zboží: (1) s nepřiměřenými dopravními náklady (2) rychle se kazícího a (3) vázaného na jazyk či kulturu.

Volný pohyb osob – občanství EU

- Je hospodářskou svobodou.
- Zároveň má ale společenský, politický a koneckonců také lidský rozměr.
- Občanství EU (od roku 1993) – občanem EU je občan členského státu.
- Státy si svým státoobčanským právem stanovují samy, kdo je jejich občanem, pravidla nejsou úplně totožná.
- Občanství EU je tedy pouze odvozené a doplňkové k občanství členského státu.

Vývoj volného pohybu osob

Krátkodobá migrace byla obecně uvolněna mezi tehdejšími západoevropskými státy: bezvízový styk.

Právu na dlouhodobý pobyt a usazení se těší:

- Již bezvízový styk pro občany-turisty
- od roku 1958 občané členských států za účelem zaměstnání a podnikání v hostitelském členském státě + doprovázející rodinní příslušníci
- od 90. let důchodci, studenti a osoby s vlastními zdroji
- zahrnutí tedy nejsou potenciálně sociálně potřební.
- nyní výklad směřuje k obecné svobodě, právo EU garantuje trvalý pobyt po pěti letech.

Omezení pohybu

- Omezení vstupu kvůli ochraně zdraví se už neuplatňují, nemají totiž smysl (nerozlišující karanténní opatření jsou nadále možná!)
- Omezení vstupu a pobytu kvůli veřejnému pořádku se smějí uplatňovat jenom v přiměřené době jako sankce za závažný trestný čin, kdy je nebezpečí recidivy.
- Uplatňování omezení vstupu a pobytu je obtížné po skončení pasových kontrol na většině společných hranic (tzv. Schengen), není však nemožné.

Přístup k zaměstnání a podnikání

- Zásada zrovnoprávnění občanů jiných členských států na trhu práce a podnikání
 - stejné pracovní právo (přístup k zaměstnání, mzda, pracovní doba atd.)
 - stejné správní právo pro osoby samostatně výdělečně činné (licence, kontroly, sankce)
 - stejné daně, odvody a poplatky jako platí občané hostitelského státu.

Výjimka ohledně možnosti přístupu: zaměstnání a podnikání představující výkon veřejné moci mohou státy vyhradit svým vlastním občanům.

Uznávání kvalifikace

- Organizace a financování školství zůstává v kompetenci členských států. Mezi školskými soustavami členských států zůstávají nemalé rozdíly.
- Kvůli usnadnění pohybu pracovníků a podnikatelů přesto vytvoření mechanismu pro snadné uznávání univerzitních kvalifikací.
- Harmonizace nároků na některé diplomy: zdravotnictví, stavebnictví, právo. Vytvoření mechanismu pro uznávání výučních listů a podobných kvalifikací. Vzhledem ke značným rozdílům nutnost uznávání praxe Unifikace kvalifikací v dopravě (potřebné a dosažitelné pro mezinárodní dopravu).

Nároky na jazykové znalosti

- Právo nebo zaměstnavatel mohou požadovat odpovídající znalost místního jazyka od přistěhovalce za prací nebo podnikání, potřebnou pro výkon profese.
- Jakékoli usnadňování v podobě tolerance neznalosti jazyka by bylo absurdní, zákaz omezení se proto nevykládá široce tak, že by zahrnoval také zastřené omezení občanů jiných členských států.

Sociální zabezpečení přistěhovalce za prací / podnikáním a jeho rodiny

- Zařazení do soustavy sociálního zabezpečení hostitelského státu.
- Právo na stejnou zdravotní péči
- Právo na průběžné sociální dávky
- Právo na vzdělání migranta a doprovázejících rodinných příslušníků za stejných podmínek
- Právo na podporu v nezaměstnanosti, ovšem s nebezpečím neprodloužení pobytu, s výjimkou těch, co už získali trvalý pobyt.

Následné sociální zabezpečení migrantů

- Migranti postupně pracují a platí daně a odvody ve více členských státech.
- Nutnost propojení důchodového zabezpečení (starobní, invalidní i pozůstalostní – vdovské a sirotčí): nařízení 883/2004.
- Sčítání rozhodných dob, nejsou-li nabyty pro získání nároku v příslušném státě
- Poskytování dílčích důchodových dávek ze strany příslušných členských států.
- Řešení – obecně – spravedlivé pro migranty stejně jako pro členské státy.

Postavení cizinců - neobčanů EU

- Členské státy si nicméně určují svoji přistěhovaleckou politiku samy. Ovlivňují ji přitom v řadě případů zvláštní vztahy se třetími státy (bývalé kolonie či hospodářsky, kulturně, migračně a jinak blízké státy)
- Postupné zavádění migračních práv pro dlouhodobě usazené obyvatele – ne-občany členských států v rámci EU.

Realita migrace za prací a podnikáním

- Odklad migrace pracovníků z nových členských států kvůli neochotě bohatých států okamžitě uvolnit z obavy před velkou migrací.

- Jinak nevelká migrace za prací a podnikáním.

Důvody: mnohojazyčnost Evropy, poměrně nevelké rozdíly v možných příjmech, kulturní a klimatické rozdíly, nutnost rozdělení rodiny či stěhování všech, náklady na cestování, sociální zabezpečení.

- Paradoxní svoboda: ochota zavést jenom při očekávání malého využívání (proto přechodná období pro občany nových členských států)

Svoboda usazování právnických osob vzniklých za účelem zisku

- Svoboda usazování obchodních společností a družstev pro podnikání v jiném členském státě.
- Oprávněny jsou právnické osoby vytvořené podle práva členského státu se sídlem v něm.
- Zrovnoprávnění pobočky, včetně případů, kdy se obcházejí vyšší nároky na domácí obchodní společnosti (rozsudek Centros).
- Právo nediskriminačně vytvořit dceřinou společností v hostitelském státě.

Korporační právo EU

- Harmonizace korporálního práva členských států prostřednictvím směrnic: neodstraňuje však rozmanité palety obchodních společností podle práva členských států.
- Evropské právní formy (tzv. *societas europea* neboli evropská akciová společnost), ovšem nepoevropštěná správa.
- Neziskové právnické osoby zůstávají v kompetenci členských států, absence harmonizace, rozmanité právní formy. Jakým základním svobodám se těší?

Realita korporativního podnikání

- Podnikání ve více členských státech je běžné, zakládá se na využití know-how a řídicího personálu ve více státech.
- Běžné vytváření evropských koncernů a holdingů v jednotlivých členských státech, pobočky se používají méně.
- Využívá se zpravidla místní pracovní síla.
- Složitá problematika zdaňování koncernových příjmů (kvůli účelovému přelévání zisků, vykazování nákladů apod.)

Volné investice kapitálu

- Svoboda zavedená jak mezi členskými státy, tak navenek vůči nečlenským státům (které samozřejmě svobodu nemusejí respektovat).
- Kdokoli může investovat, investici držet a využívat a investici stáhnout.
- Nesmí být diskriminován.
- Transfery nesmějí být ztěžovány či znemožňovány.
- Formy investice: půjčka, úvěr, vklad, účast na podnikání, cenné papíry, vlastní majetek – nemovitosti, starožitnosti, zařízení pro vlastní osobní podnikání.
- Síť mezinárodních smluv o ochraně a podpoře investic.

Volné poskytování služeb I.

- Služby představují podstatnou část moderního hospodářství.
- Jejich mezinárodní obchod však zaostává za mezinárodním obchodem zboží (důvody: doprava, jazyk, možnost náhrady místními)
- Služby: jakékoli hospodářské plnění, které není dodáním zboží.
- Způsoby překračování hranic: důležitá je zejména souvislost s pohybem osob: pasivní, aktivní, distanční. V souvislosti se službou se ale běžně pohybuje také zboží nebo kapitál.

Volné poskytování služeb II.

- Svoboda služeb zavedená v ES (skoro) od počátku existence celku (na papíře).
- Zákaz diskriminace zahraničního poskytovatele či příjemce, stejně jako služby jako takové
- Stanovení kompetence pro výběr DPH a harmonizace sazeb.
- Potlačování překážek rozsáhlou judikaturou Soudního dvora.
- Snaha odstranit překážky obchodu službami mezi členskými státy všeobecnou Směrnicí o službách na vnitřním trhu (2006/123/ES)

Volná úhrada plateb

- Všeobecná svoboda úhrad v rámci EU.
- Je nezbytností nebo je potřebná pro využívání všech dosud uvedených základních svobod: platby za zboží, za služby překračující hranice, převod výdělků do domovské země anebo převod výnosů kapitálu.
- Státy smějí a musejí – na základě harmonizace – kontrolovat mezistátní peněžní toky kvůli zabránění praní špinavých peněz a daňovým únikům.
- Integrace platebních systémů bank (TARGET)

Ochrana spotřebitele

- Právo EU stanoví prostřednictvím řady směrnic řadu standardů ochrany spotřebitele zboží a služeb, zvláště pak těch, které se prodávají rizikovými formami (finanční služby, služby kontrahované na dálku či mimo provozovnu)
- Harmonizace se snaží omezit narušení hospodářské soutěže, zajistit lépe migranty, je zde ale také viditelné úsilí EU zalíbit se obyvatelům členských států.
- Chráněny jsou hospodářské stejně jako zdravotní a bezpečnostní zájmy spotřebitelů.

Regulace podnikání

- Právo EU/ES stanoví prostřednictvím směrnic standardy pro podnikání v řadě odvětví.

Neúplný přehled: doprava, peněžnictví (bankovníctví, pojišťovnictví, investiční fondy), telekomunikace, výroba jednotlivých druhů zboží, televizní vysílání atd.

Některé standardy jsou unifikované, jiné jen harmonizované, tj. v určitých mezích se připouštějí odchylky dle vůle členských států.

Ochrana hospodářské soutěže – kartely, dominance, fúze

- Potlačují se praktiky překračující hranice členských států.
- Vyšetřuje a pokuty ukládá Komise.
- Zakazují se kartely (připouštějí se výjimky)
- Zakazuje se zneužití dominance

Praktiky: dělení trhu, diktování cen, omezování produkce či odběru, vázané obchody, diskriminace odběratelů.

Jako prevence se kontrolují fúze.

Snaha uplatňovat soutěžní právo též na praktiky „z ciziny“.

Neharmonizované, avšak fakticky totožné soutěžní právo členských států na vnitrostátní praktiky proti soutěži.

Ochrana hospodářské soutěže – potlačování státních podpor

- Potlačování státních podpor: narušují hospodářskou soutěž na integrovaných trzích
- Evropské státy mají tendenci poskytovat podpory kvůli zaměstnanosti
- Existuje mnoho právních forem, které mohou nést podporu, široké je pojetí „státu“ (samospráva, podniky i instituce), předpokladem selektivita, příjemcem podniky.
- Státní podpory se zakazují, ledaže Komise neudělí výjimku podle stanovených důvodů.

Prosazování hospodářské soutěže: demonopolizace

- Příkaz založit řízenou hospodářskou soutěž v některých dosud monopolizovaných odvětvích (letecká doprava, železnice, telekomunikace, pošta, energetika)
- Provádějí členské státy prostřednictvím národní legislativy a specializovaných úřadů. Zatím omezeně přijímaná a úspěšná snaha vše spravovat na evropské úrovni.

Společná zemědělská politika

- Vyvolaná zvláštními podmínkami zemědělství, udržovaná politickým vlivem zemědělců.
- Zahrnuje masivní dotace, intervence na trzích, restriktce výroby, ochranářskou politiku navenek.
- Upravuje podstatná část nařízení.
- Státy uskutečňují pod dohledem Komise
- Prostor pro doprovodnou státní zemědělskou politiku je omezený.
- Obchod zemědělskými výrobky je však uvolněn.
- Unifikují se a harmonizují hygienické standardy.

Regionální politika

- Má vyrovnávat zásadní hospodářské rozdíly mezi členskými státy.
- Financuje především infrastrukturu a doplňkové aktivity sloužící hospodářskému a sociálnímu rozvoji zaostávajících oblastí.
- Uskutečňuje se na základě komplikované spolupráce institucí EU a úřadů členských států.
- Provádí se prostřednictvím víceletých programových rámců (nyní 2014-2020).
- Jak je regionální politika úspěšná?
- Očekávat lze výrazné krácení do budoucna!

Ochrana životního prostředí obecně

- Standardy ochrany životního prostředí původně zaváděné kvůli ochraně hospodářské soutěže.
- Nyní sociálně-ekologická motivace
- Existuje zájem států na převedení nepopulární politiky na celek?
- Obvyklý nástroj: směrnice. Výkon prostřednictvím legislativy, úřadů a soudů členských států, nicméně dohled Komise.

Ochrana životního prostředí - složky

- Záběr: ochrana jednotlivých složek životního prostředí:
 - voda, vzduch, hluk
 - nakládání s odpady
 - ochrana ohrožených druhů, biotopů (Natura), migrujících ptáků
 - Standardy územního rozhodování (EIA) včetně účasti veřejnosti: akceptuje se procesní autonomie členských států.

Rozpočet EU

- Přerozděluje nad 1% HDP EU (oproti 33-50% členskými státy včetně územní samosprávy).
- 2019 – 148 mld.Eur (2020 – brexit?)
- Hlavní příjmy: odvod DPH, odvod členských států podle HDP, cla, zemědělské dávky.
- Hlavní výdaje: zemědělská politika, regionální politika, výzkumná politika, humanitární politika, vlastní instituce.
- Co se nefinancuje: úřady, soudy pro každodenní výkon práva, armáda, policie, sociální dávky, školství, zdravotnictví, dotované služby.

Jednotná měna: výhody a úskalí

Přínosy jednotné měny:

- odstranění transakčních nákladů (marže směnáren a bank)
- odstranění nákladů na pokrytí kursových rizik
- Potřeba roste s rozvojem obchodu mezi celky s různými měnami.
- Jednotná měna přináší transparentci.
- Symbolický význam: měna jako atribut státu.
- Úskalí: nutnost jednotné měnové politiky.

Jednotná měna: požadavky

Institucionální hledisko

/1/ Zřízení na exekutivě nezávislé emisní banky

Monetární hlediska

/2/ Sblížení měr inflace

/3/ Sblížení úrokových měr v ekonomice

/4/ Stabilní směnné kursy

Fiskální hlediska

/5/ Udržení schodku veřejných financí pod 3% HDP

/6/ Udržení veřejného dluhu po 60% HDP.

Zavedení jednotné měny a její podoba

Jednotné bankovky a skoro jednotné mince s evropským oběhem.

Jednotná měna zavedena účetně v roce 1999 11 státy, 2002 hotovostně 12 státy,

Postupné rozšiřování eurozóny na 19 členských států

Připravují se další vstupy? Členské státy s vlastní měnou váhají....

Jednotná měna: opatření

- Evropská centrální banka řídí centrální banky členských států eurozóny (tzv. Eurosystem), jež provádějí její politiku.
- Navždy stanovený kurs, resp. přepočítací koeficient mezi starými jednotkami a novou jednotkou.
- Při zavedení dočasný oběh obojího oběživa, posléze možnost výměny starého oběživa.
- Zavedla se totální právní kontinuita plnění podle všech předpisů, rozhodnutí a úkonů.

Dluhová a měnová krize EU

- Nikdy se nedodržovaly fiskální požadavky.
- Výsledek: dluhová krize států PIGS, státům není ochota půjčovat bez vysokých úroků či vůbec.
- Zachraňování (bailout) – fondy, EFSF, nyní ESM, požadavek společných dluhopisů, krácení veřejných dluhů (haircut), uvolnění politiky ECB (inflace?).
- Vyloučení, vystoupení, rozpad při insolvenční?
- Možnost rozpadu EU kvůli rozpadu eura?
- Příčiny krize? Nevhodná měnová zóna, sociální stát, zkorumpovaný stát, přílišný optimismus dlužníků v dobách konjunktury, nedodržování pravidel, potřeba přerozdělování a určitých hospodářských politik?

Společná zahraniční, bezpečnostní a obranná politika

- Přijímá ji Rada, dříve v podobě společných strategií, společných postojů a společných akcí, nyní rozhodnutí v oblasti zahraniční politiky.
- Předpokladem je jednomyslnost členských států (zdržení je možné, vyžaduje se pak nerušení dohodnutého řešení)
- Vzhledem k jednomyslnosti se v mnoha závažných situacích nedaří společné zahraniční politiky dosáhnout.
- Chybí praktické a politické předpoklady pro posílení EU v oblasti obrany, klíčovou roli stále sehrává NATO.

Odstranění kontrol na většině společných hranic „tzv. Schengen“

- Celní kontroly byly odstraněné všeobecně, též se upouští od speciálních zbožíových kontrol.
- Tzv. schengenské právo: upuštění od pasových kontrol (migrace osob) na většině společných hranic, možnost namátkových kontrol.
- Standardizace ochrany vnějších hranic, sbližování vízové a imigrační politiky.
- Omezené připuštění přeshraničního pronásledování a sledování policiemi členských států, přeshraniční policejní spolupráce.

Policejní spolupráce

- Z praktických, legálních i politických důvodů nemožnost vytvoření společné evropské policejní složky.
- Europol zabezpečuje pouze spolupráci policií členských států na základě výměny potřebných informací a sladování spolupráce při společných akcích.

Spolupráce ve věcech trestních

- Trestní represe: klasická činnost státu, státy nejsou ochotny se jí vzdávat.
- Nepředstavitelnost federalizace z politických stejně jako praktických důvodů.
- Postupně koordinace a kooperace při vyšetřování a postihování trestných činů (ne bis in idem, spolupráce při dokazování, vydávání – evropský zatykač, předávání k potrestání apod.)
- Chybí harmonizace trestů (jen vyloučení trestu smrti), jen minimální společné představy.
- Problém s vymezením trestního práva – včetně správního trestání.

Vízová politika a imigrace

- S ohledem na „schengen“ musí být jednotná vízová politika vůči občanům třetích států.
- EU stanovuje jednotně, občané kterých států se těší možnosti příjezdu bez víza.
- Pro zbývající udělují diplomatické a konzulární mise členských států (nikoli mise EU jako celku) víza.
- Dlouhodobé přistěhování občanů nečlenských států si určují členské státy samy.

Azylová politika EU

- Ženevská úmluva o právním postavení uprchlíků 1951 určuje základní nároky na smluvní strany, jimiž jsou všechny členské státy – prosazuje OSN a jeho vysoký komisař pro uprchlíky UNHCR.
- Kvůli zneužívání azylu se stanovilo, že žádost vyřizuje výhradně členský stát vstupu (tzv. Dublinské dohody, resp. nařízení) Sblížily se předpisy pro vyřizování žádostí o azyl.
- Přílivy uprchlíků/běženců/migrantů v posledních letech za ukazují neudržitelnost tohoto řešení pro hraniční státy a také státy s vysokým sociálně-ekonomickým standardem. Neudržitelné celé azylové právo?

Justiční spolupráce ve věcech civilních: soudní spory a výkon

- Stanovení příslušnosti soudů pro řešení sporů civilních a komerčních
- Vytvoření mechanismu pro snadnou spolupráci při dokazování, právní pomoc v přeshraničních sporech, doručování obsílek apod.
- Usnadnění uznávání rozhodnutí pro účely jeho exekuce na území jiných členských států na základě formulářů (s ohledem na mnohojazyčnost).
- Odlišná účinnost civilního soudnictví v jednotlivých členských státech.

Justiční spolupráce ve věcech civilních: konkursy, rodinné právo

- Nutnost propojení soudů členských států pro provádění konkursu úpadců s majetkem a závazky (civilními stejně jako daňovými) na území více členských států.
- Snaha po koordinaci rodinného práva v případech migrantů (manželské a rozvodové právo, rodičovská odpovědnost, sociálně-právní ochrana dětí). Nemožnost většího sblížení s ohledem na kulturní odlišnosti.

Antidiskriminační právo EU:

- EU je zřizovacími smlouvami povolána prosazovat rovnost aktivními opatřeními
- Potlačuje se diskriminace podle řady hledisek, zejména pohlaví, věk, rasa/národnost, náboženství/světónázor, sexuální orientace, zdravotní postižení apod.
- vyjadřují směrnice, zprostředkují tak zákony.
- Požadují se aktivní antidiskriminační opatření
- Různé oblasti života jsou zasažené různě intenzivně uplatňovaným antidiskriminačním právem.

Třetí část kursu

- ČESKÁ REPUBLIKA V EVROPSKÉ UNII
- HISTORIE
- EKONOMIKA
- POLITIKA
- LEGISLATIVA, EXEKUTIVA, JUSTICE

Dřívější integrace za socialismu

- Integrace za socialismu: pod dominancí Sovětského svazu podle míry kuráže příslušného režimu
- Rada vzájemné hospodářské pomoci (RVHP, 1949) – společné plánování a výměna zboží, žádné hospodářské svobody
- Varšavská smlouva (1955) – vojenský pakt
- Československo bylo nicméně členem velkého počtu mezinárodních organizací.

Cesta ČR do EU – přidružení

- Omezené vztahy mezi socialistickým Československem a třemi ES.
- Po prozatímní dohodě sjednáno přidružení s ČSFR. Po rozpadu nutnost sjednání nových dohod o přidružení.
- Přidružení sjednáno v roce 1993, začalo od roku 1995. Postupné vytvoření zóny průmyslového zboží a závazek přibližování (aproximace) práva ČR právním standardům ES.

Cesta ČR do EU – vyjednávání a rozhodování

- 1996 – žádost o přijetí
- 1998 – pozvání k jednání o členství (bez Slovenska)
- 1999-2002 – vyjednávání o členství rámci 30 jednacích kapitol
- 2003 – vytvoření a slavnostní sjednání (Atény 16. 4.) Smlouvy o přistoupení.
- Následně ratifikace na straně členských států, hlasování v Evropském parlamentu o vstupu ČR a rozhodování v ČR. Referendum (13.-14.6.) nahrazující rozhodování v Parlamentu ČR, 77% pro při 55% účasti.

Vstup a vstupní aspekty

- Vstup - na základě dokončení ratifikace všemi členskými státy a souhlasu Evropského parlamentu s jednotlivými státy - 1. 5. 2004.
- Evropské volby v ČR 2004, 2009, 2014 a 2019.
- Nominace do orgánů EU.
- Předsednictví v EU v prvním pololetí 2009.
- Opožděné (rozsudek Skoma-Lux) a nedokonalé přeložení práva EU do češtiny jako nového úředního jazyka.

Přechodná období a odklady

- omezení přístupu na trh práce,
- omezení nabývání nemovitostí
- postupné zvyšování zemědělských dotací na západoevropskou výši
- odložení zavedení standardu čistoty vod, potlačení hraničních
- odklad potlačení pasových kontrol (2007)
- Odklad zavedení eura na neurčito – krize!

Ekonomické důsledky rozšíření

- Zrychlení růstu zbožívého obchodu a prudký růst průmyslové výroby do recese 2008.
- Urychlení pohybu kapitálu mezi členskými státy.
- Postupné otevírání prostoru pro migraci pracovních sil, ovšem s postupným poklesem důvodů pro tuto migraci.
- Zvyšování kursu koruny, konvergence ekonomiky (tj. zmenšování neodůvodněných rozdílů v cenách při srovnatelné produktivitě práce jako mají méně vyspělé západoevropské státy).

Přizpůsobení českého práva

- Předvstupní přizpůsobování – legislativní smršť 2000-2002.
- Soustavné přizpůsobování vnitrostátního práva právu EU po roce 2004.
- Existují struktury vlády, ministerstev a Parlamentu soustředící se na EU-právní rozměr české legislativy.
- Ne vždy využití možností daných právem EU, byť by se chtělo.
- Časté doslovené přebírání znění směrnice.
- České právo je labilní, problematické obecně.

České úřady a právo EU

- Soustavné uplatňování :_celní správa, zemědělská správa
- Občasné uplatňování:Správa sociálního zabezpečení – v případech příjemců sociálních dávek, kteří mají nějakou vazbu na některý jiný členský stát.
- Nahodilé uplatnění: živnostenská správa a zvláštní správa jednotlivých odvětví hospodářství: většinou, ale nejen tehdy, překračuje-li činnost hranice, daňová správa: při mezistátních daňových vztazích nebo tam, kde je harmonizace, správa ochrany životního prostředí: standardy účasti veřejnosti

Soudnictví a právo EU

Přímé používání nařízení v civilních záležitostech s mezinárodním prvkem
Podpůrné použití práva EU v harmonizovaných oblastech civilního, obchodního a pracovního práva

Trestní soudy jenom uplatňují trestní právo jenom prostřednictvím sladěného vnitrostátního práva.

- Většina práva EU je nicméně správní právo
České správní soudnictví již rozhodlo nebo rozhoduje řadu případů s právem EU.

Ústavní soudnictví a EU

- Ústavní soud jako garant ústavnosti
- V některých jiných členských státech se ústavní soudy postavily proti primátu práva EU
- Český Ústavní soud již vyjádřil své postoje vůči právu EU (včetně Lisabonské smlouvy).

Ústavní soud respektuje primát práva EU, nezřídka jde nad rámec jeho skutečných požadavků, případy: „eurozatykač“, „cukerné kvóty“, „převrácená diskriminace“.

Ojedinělá vzpoura proti primátu práva EU („českoslovenští důchodci“).

Prosazování shora či zdola

- Řada diplomatických jednání Komise-ČR
- Desítky administrativních řízení
- Několik žalob proti ČR
- Již několik odsuzujících rozsudků, zatím žádná pokuta Soudním dvorem
- Již také žaloba ČR proti EU
- Tlak na dodržování standardů EU v souvislosti s přípravou čerpání regionálních dotací.
- Předběžné otázky českých soudů

Politika vůči EU

- Tradiční skepse části politické scény, zejména ODS, vůči EU a integraci v ní, totéž na krajní levici KSČM. Ano pragmaticky skeptické.
- To se v letech 2006-2013 projevovalo na postavení a postojích v EU.
- Ostatní klíčové politické strany jsou spíše integraci nakloněné, otázka, zda dostatečně obeznámené.
- Euroskeptické nálady v ČR – poměrně silné, nejen symbolicky dřívější prezident.
- To se odráží v politice státu v EU.

Evropská unie v krizi

- Dluhová a měnová krize od 2010– vyhocení v květnu až červnu 2015 – úvahy o odchodu (vytlačení) GR z eurozóny.
- Uprchlická krize – vyhrocování 2015-2016 - nefunkčností „Dublinu“, omezení „Schengenu“.
- Krize demokracie a právního státu (Polsko, Maďarsko, popř. další).
- BREXIT finished (2016-2020)
- Novinka!: Krize Katalánsko/Španělsko (vyhlašování nezávislosti).

Pnutí EU – Česko

- Zejména migrační krize.
- Žaloba Komise proti CZ, H, PL kvůli ostentativnímu nerespektování migračních kvót.
- Některá další napětí.
- Nezájem zavést euro.
- Dopady Brexitu na Česko.
- Znovuoživení V4.